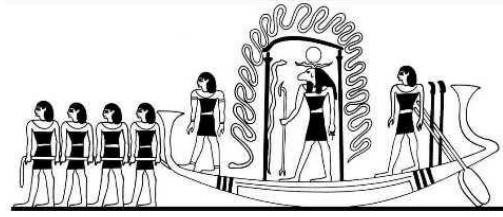

MEHEN Nieuws (31)

22 juni 2015

MEHEN, Studiecentrum voor het oude Egypte

Beste donateurs en liefhebbers van het oude Egypte,

Het is bijna de laatste zaterdag van juni en dat betekent de jaarlijkse Mehendag voor onze donateurs! In verband met de tijdelijke sluiting van het Rijksmuseum voor Oudheden houden we de Mehendag weer een keer in het Lipsiusgebouw van de Universiteit Leiden, Cleveringaplaats 1, zaal 011, aanvang 13.00 uur.

Zoals gebruikelijk zijn er weer twee lezingen. De gastspreker is deze keer dr. Rob Demarée met een lezing over "Humor en droefenis in het oude Egypte". Waar konden de oude Egyptenaren om lachen en waarover huilen? Wat zeggen teksten daarover en wat drukken de afbeeldingen daarover uit? Jan Koek zal een lezing houden over "De rol en de betekenis van de benoefvogel in het bijzonder in het Dodenboek".

Voor donateurs is de toegang gratis en voor niet-donateurs bedraagt de toegang € 5,--. U kunt zich via de website www.mehen.nl (onder Lezingen) voor deze dag aanmelden.

In dit Mehen Nieuws komt verder aan de orde:

- lotus of waterlelie door Caroline Montanus
- magische stenen door Joke Baardemans
- de zomercursus "Gebel el Silsilah"
- de cursus "Graffiti in de Thebaanse bergen"
- lopende en nieuwe tentoonstellingen door Ingrid van Sprakelaar
- verslag van het egyptologencongres in Zagreb

Lotus of waterlelie door Caroline Montanus

Afb. 1. *Nymphaea caerulea* (foto internet)

In de Oudegyptische iconografie komt de lotus veel voor. Maar niet alles is wat het lijkt. Voor de beeldvorming is het begrip lotus voor iedereen duidelijk. Maar klopt dit vanuit botanisch oogpunt wel? Welke plant hebben de oude Egyptenaren stilistisch afgebeeld?

Als je in de index in botanische literatuur zoekt naar de lotus, word je direct verwezen naar het geslacht *Nymphaeaceae*, de Waterlelies. Er bestaan in Egypte twee soorten, de *Nymphaea lotus*

en de *Nymphaea caerulea*. De eerste is wit en bloeit 's nachts, de tweede is, zoals de naam al zegt, blauw. Beide soorten zijn inheems en komen al heel lang voor in Egypte. Ze zijn in de loop van de tijd weinig veranderd, wat erop duidt dat de klimatologische omstandigheden al die tijd vrijwel onveranderd zijn gebleven.

Maar daarnaast bestaat er in Egypte nog een 'Lotus'-geslacht, dat van de Nelumbonaceae. *Nelumbo nucifera* is de lotus die wordt afgebeeld in de Boeddhistische kunst. Deze roze gekleurde bloem komt voor in Azië. Vanuit India is *N. nucifera* in Egypte geïntroduceerd rond 525 v. Chr. gedurende de Perzische invasie en deze wordt ook wel de Heilige Lotus van de Nijl genoemd.

Herodotus schreef in zijn reisverslagen in Egypte (ca. 450 v. Chr.) over de lotus het volgende:

"Gedurende de Nijloverstroming, als de velden onder water lopen, komen er grote aantallen lelies, die de Egyptenaren lotus noemen, boven het water uit. De planten worden verzameld en in de zon te drogen gelegd. De kern van de bloemen wordt fijngestampd en van dit meel wordt brood gebakken. Ook de wortels van de lotus zijn eetbaar en tamelijk zoet van smaak.

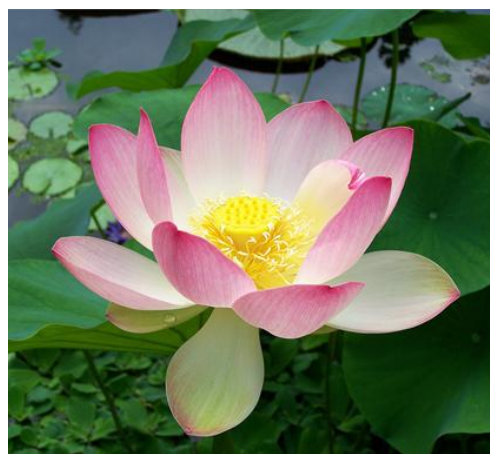
Daarnaast zijn er waterlelies die er uitzien als rozen. De zaaddozen, die een beetje lijken op een wespennest, bevatten vruchtjes die zowel vers als gedroogd kunnen worden gegeten." De beschrijving van de eerste soort refereert waarschijnlijk aan *Nymphaeas*, de tweede kan alleen *Nelumbo nucifera* zijn.

De gedroogde bloemblaadjes van zowel de witte *Nymphaea lotus* als de blauwe *Nymphaea caerulea*, zijn door Schweinfurth in de mummiewindsels van Ramses II en Amonhotep I aangetroffen. De bloemblaadjes van de beide *Nymphaeas* verschillen behalve in kleur ook in vorm. De witte bloemblaadjes zijn wat breder en ronder, de blaadjes van de blauwe soort zijn smaller en spits. Beide soorten zijn vaak heel herkenbaar afgebeeld in de Oudegyptische decoraties. De bloemblaadjes van de *Nelumbo nucifera* zijn roze en veel ronder (zie afbeeldingen).

Uitgaande van de uiterlijke kenmerken van *Nymphaea lotus* en *Nymphaea caerulea* enerzijds en van *Nelumbo nucifera* anderzijds kunnen we aannemen dat de afbeeldingen van de plant in het oude Egypte ten onrechte 'lotus' wordt genoemd; het betreft dus een waterlelie.

Afb. 2. *Nymphaea lotus* (foto internet)

Afb. 3. *Nelumbo nucifera* (foto internet)

Bronnen:

Frances Perry, *Flowers of the World*, 1972

Lise Manniche, *An Ancient Egyptian Herbal*, 1999

RMO, *Tuinen van de Farao's*, 2012

Magische stenen door Joke Baardemans

De oude Egyptenaren kenden vele begrafenisgebruiken. Een van deze bijzondere graftradities die in de graven vanaf het Nieuwe Rijk voorkomt, is het gebruik van de zogenaamde magische stenen. Dit zijn stenen, met daarbovenop amuletten. Er zijn helaas nog maar weinig van deze stenen met amuletten teruggevonden, maar men veronderstelt dat de stenen een bijzondere functie hadden. De gedocumenteerde stenen dateren uit de 18^e (de tijd van Djehoetemes III) tot

de 30^e dynastie (de tijd van Nectanebo). Zij werden op een specifieke plek in het graf geplaatst met als doel de overledene te beschermen tegen de vijanden van Osiris, de god van het dodenrijk. Oorspronkelijk werden dergelijke stenen gebruikt in koninklijke graven, maar ook in de graven van diverse hovelingen zijn dergelijke stenen teruggevonden.

Een complete set van magische stenen bestaat uit vier exemplaren. De bijbehorende amuletten omvatten de volgende figuren: de djed-pijler, een anoebis-figuurtje, een sjabti en een rietstengel die een vlam vertegenwoordigt (een soort koker voor een toorts). De stenen bevatten selecte teksten uit een deel van het Dodenboek, spreuk 151 ("Spreuk voor het geheime hoofd"). De volledige tekst uit dit hoofdstuk van het Dodenboek beschrijft eveneens hoe de magische stenen behandeld moeten worden. De tekst kan zijn geschreven in hiërogliefen, cursieve hiërogliefen of hiëratisch. De diverse inscripties werden met verschillende kleuren inkt aangebracht (wit, zwart en geel). Het kan ook zijn dat de tekst in de nog natte klei werd gekerfd. Soms bracht men de tekst rechtstreeks op het amulet aan.

De mond van de sjabti diende geopend te zijn en de djed-pijler moest zijn gemaakt van faience en electrum en worden gewikkeld in linnen. Iedere steen werd in een eigen nis geplaatst, die vervolgens bedekt werd. De nissen kregen een centrale bestemming in de grafkamer, geënt op de vier windstreken: het noorden, het oosten, het zuiden en het westen. In een enkel geval is beschreven dat de stenen gemaakt moesten worden door een priester die geen vis of kleinvee had genuttigd en die geen omgang had gehad met een vrouw. De combinatie van de locatie, de figuren en de teksten moest de overledene bescherming bieden tegen het kwaad dat in principe van alle kanten kon komen.

Uiteraard veranderden de gebruiken omtrent de stenen in de loop van de tijd enigszins. Zo werden in de graven van onder andere Horemheb, Seti I en Ramses II de nissen onbedekt gelaten en veranderde ook de opstelling in sommige graven.

De vier magische stenen met amuletten, uit het graf van Henoetmehyt, Thebe, 19^e dynastie (foto internet)

Magische stenen werden vervaardigd uit een fijne kleisoort en waren dikwijls ongebakken. De amuletten werden op de steen geplaatst, die als een soort sokkel diende. De speciale nissen bevonden zich in de grafkamer en stonden recht tegenover elkaar, zodat de magische stenen de gehele grafkamer konden beschermen. In sommige graven werden de stenen simpelweg op de grond geplaatst. De magische stenen genoten de bescherming van de vier Horuszonen en hun aanwezigheid in het graf specificeerde de manier waarop zij de overledene wilden beschermen tegen het kwaad. Zij vertegenwoordigden karaktereigenschappen of bezwerende, afwerende handelingen die belangrijk waren voor de overledene. De steen bij de westelijk muur was voorzien van een djed-pijler, die de ruggengraat van Osiris vertegenwoordigde en synoniem stond voor stabiliteit en duurzaamheid. De amulet beschermde de overledene tegen

categorische aanvallen. Op de steen behorende bij de oostelijke muur lag Anoebis, de jakhalsgod, de god die de overledene naar Osiris bracht en die geacht werd te waken over het mummificatieproces en tevens over de begraafplaats. De steen bood bescherming tegen het krachtige geweld van een boze demon. Een mummiefiguurtje oftewel een sjabti was verbonden aan de noordelijke steen. Het bood de overledene protectie tegen boze krachten en ondersteunde hem bij de agrarische taken in het hiernamaals. De tekst voor de noordelijke steen luidt als volgt:

“Jij die komt om te vangen, ik zal niet toelaten dat je vangt!

Jij die komt om gevangen te nemen, ik zal niet toelaten dat je gevangen neemt!

Ik zal jou vangen, ik zal jou gevangen nemen!

Ik ben de bescherming van de Osiris NN.”

De zuidelijke steen waarop een toorts stond, beschermde de grafkamer tegen kwade krachten door te zorgen voor een 'brandende weg' voor degenen die kwaad in de zin hadden.

Voor een geslaagde overgang naar het hiernamaals waren grafgiften en de magie die ervan uitging, van groot belang. Zo ook deze bijzondere, magische stenen. Het beschermende karakter en de zorg voor een weg zonder hindernissen lijken, in essentie, de functie van deze stenen te zijn geweest.

Bronnen: *Henutmehyt*, British Museum; *Magical Bricks*, Foy Scalf, The Oriental Museum of the University of Chicago; *Magical Bricks and the Bricks of Birth*, EES, The Journal of Egyptian Archeology, Ann Macy Roth and Catharine H. Roehrig

Lezingen in het Mehen Studiecentrum te Den Haag

dinsdag 15 september 2015, om 14.30 uur
lezing “Goud der goden. Sieraden uit Soedan.”
door Jan Koek

Na een korte inleiding over de geschiedenis van Nubië/Koesj, geeft de spreker een verhandeling over sieraden uit dit land. Het betreft de periode 2000 v. Chr. tot 300 na Chr., derhalve de Kermaperiode, de Egyptische aanwezigheid in het land, het rijk van Napata en het rijk van Meroë. De spreker gaat niet in op de technische aspecten van de sieraden, maar bespreekt met name de Egyptische invloed en de symboliek van de voorwerpen.

Amulet godin Isis, goud, Boston, MFA (foto Jan Koek)

Zomercursus 2015 “Gebel el Silsilah, De berg van de ketting en de plaats van de roeiers”
Utrecht, Doopsgezinde Gemeente, Oudegracht 270, 5, 6 en 7 augustus

De komende zomercursus begin augustus 2015 heeft als onderwerp Gebel el Silsilah en zal een zo compleet mogelijk beeld geven van deze interessante plaats. Gebel el Silsilah ligt ongeveer 145 km ten zuiden van Luxor en 65 km ten noorden van de 1^e cataract. De Nijl is hier op zijn smalst en de oever bestaat uit zandstenen rotsen die direct aan de oevers vrij steil oprijzen. Op de oostoever zijn immense steengroeven, de grootste zandsteengroeven in heel Egypte en vermoedelijk in de hele wereld. Verder zijn er op de oostoever een predynastiek grafveld, kleine kapellen en stèles, o.a. van Amonhotep III en Achnaton en uit de tijd van Seti I. De oude stad

moet op de oostoever gelegen hebben.

Ook op de westoever zijn uitgebreide steengroeven, tevens bevinden zich op de westoever de grootste monumenten. De belangrijkste hiervan is de rotstempel van Horemheb, met in het allerheiligste zeven cultusbeelden. Behalve teksten van Horemheb bevat de tempel ook teksten en afbeeldingen uit de regering van Ramses II, Merenptah, Seti II, Siptah en Ramses III. Daarnaast hebben er vele ambtenaren hun afbeeldingen e/o naam op de muren van de tempel aangebracht. Ong. 750 m ten zuiden van de rotstempel zijn drie grote stèles uitgehakt in de rotsen in opdracht van Seti I, Ramses II en Merenptah. Verder bevinden zich er nog stèles van Ramses III, van Merenptah, Seti I, Ramses V en Sjosjonk I. Bovendien zijn er nog 32 kapellen, zo goed als zeker cenotafen, waarvan het overgrote deel uit de 18e dynastie stamt en dan vnl. uit de regeringsperiode van Hatsjepsot en Djehoetemes III. Bekende namen zijn die van Senenmoet en Hapoe-seneb, de vizier en hogepriester van Amon. De plaats is al vroeg door mensen ontdekt, gezien de ook aanwezige predynastieke rotstekeningen.

Voorlopig programma

woensdag 5 augustus

13.30 uur – 15.00 uur Inleiding met kort historisch overzicht

15.30 uur – 17.00 uur De oostelijke oever

donderdag 6 augustus

09.30 uur – 10.30 uur De speos van Horemheb

11.00 uur – 12.30 uur De speos van Horemheb (vervolg)

13.30 uur – 15.00 uur Ervaringen van een vrijwilliger (Huib van Verseveld)

15.30 uur – 17.00 uur De rotskapellen Oeseramon, Senenmoet en Hapoe-seneb

vrijdag 7 augustus

13.30 uur – 15.00 uur De stèles van Seti I, Ramses II en Merenptah

15.30 uur – 17.00 uur De andere bezienswaardigheden, zoals nog niet behandelde rotskapellen

Het cursusgeld bedraagt € 120,-- voor niet-donateurs en € 105,-- voor donateurs.

© The Gebel el Silsila Survey Project 2015

“Graffiti in de Thebaanse bergen” door Joost Golverdingen MA en Huib van Verseveld, Utrecht, Bethelkerk, Norbruislaan 1 op 19 en 26 september, 3, 10 en 17 oktober van 13.30 tot 15.30 uur

Het magische woord de laatste tijd in alle nieuwe onderzoeken is graffiti. Al sinds het begin van de egyptologie weet men van het bestaan af van deze “krassen” en/of “tekeningen” op de rotsen, tempelmuren, potscherven of zelfs op stèles. Men beschouwde dit vaak als vernieling en vandalisme van deze object(ten). Steeds meer onderzoek geeft aan dat deze teksten de doorslag kunnen geven voor vele nieuwe inzichten en resultaten. Vaak zijn het kleine, simpele en eenvoudige teksten die dateringen en namen geven. De locaties van deze teksten tonen aan dat deze locaties zijn bezocht door reizigers, arbeiders of ambtenaren. Wat deden zij daar, wat was hun doel, hoe lang waren ze daar, wat is daar? Al deze vragen passeren tijdens deze cursus de revue

U wordt meegenomen door de Thebaanse bergen op de westelijke oever van Luxor, waar sprake is van droogte, ontoegankelijkheid en hitte. Mensen hebben hier een schat aan informatie achtergelaten van meer dan 5000 teksten, afbeeldingen en/of tekens. Niet elke graffito wordt doorgenomen, maar tijdens deze cursus word u bekend gemaakt met heel goed leesbare teksten, maar ook met zeer moeilijke en zelfs al vernietigde teksten. U gaat ook zelf aan de slag om graffiti na te tekenen, te vertalen en uit te werken. De hoofdlijnen van het hiërogliefen- en het hiëratistische schrift worden uitgelegd. Tevens wordt aandacht besteed aan het gebied en welke mensen zich bezighouden met dit gebied en de teksten.

(foto Huib van Verseveld)

Het (voorlopige) programma van dag tot dag is als volgt:

19 september 2015

introductie, het gebied van de Thebaanse bergen, wat is een graffito?
korte introductie hiërogliefen en hiëratisch, enkele voorbeeldteksten

26 september 2015

verschillende soorten en tijden graffiti, Wadi A en C
famielstambomen, enkele voorbeelden van teksten

3 oktober 2015

Koptische graffiti, merktekens, Wadi B
voorbeelden van Koptische graffiti

10 oktober 2015

Wadi D, grotere teksten

17 oktober 2015

publicatie van Howard Carter JEA 1917 kaart met nummers en foto's, grotere teksten

Het cursusgeld bedraagt € 125,--; voor donateurs van Mehen € 110,--

Indien u vragen heeft betreffende deze cursus kunt u ook contact opnemen met Huib van Verseveld, 06 – 41607620.

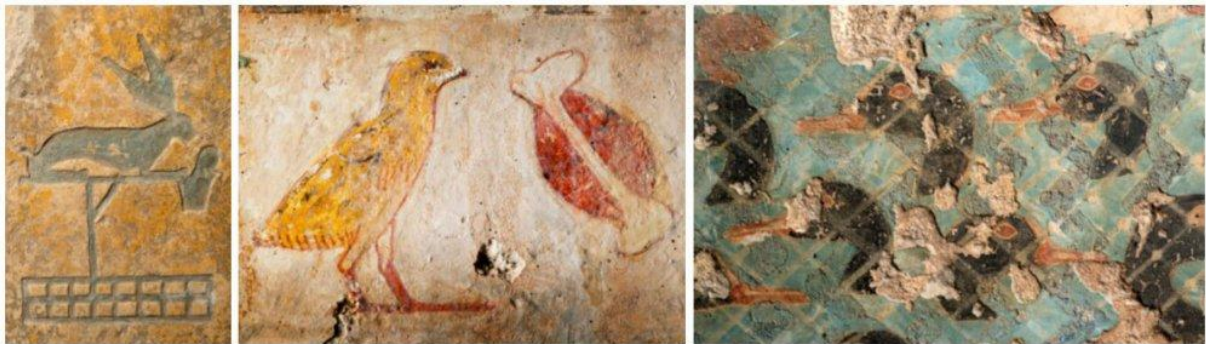
Nieuwe tentoonstellingen (Ingrid van Sprakelaar)

In deze rubriek gaat het om nieuw bekend geworden tentoonstellingen of verlengingen; alle tentoonstellingen met voorwerpen uit het oude Egypte vind u op onze website onder Musea/ Tentoonstellingen.

Onder de subkop "museumlijst" vindt u een lijst van musea over de gehele wereld met Egyptische objecten. Let u ook op de zogenoemde kleine collecties, Italië (waarin ook de obelisksen zijn opgenomen) en Malta zijn er nu op deze lijst bijgekomen; Nederland, België, Duitsland, Oostenrijk, Zwitserland, Engeland, Ierland, Frankrijk, Kroatië en Jordanië stonden al op de lijst.

AUSTRALIË

* Sydney, Nicholson Museum: Death Magic. Van 27 mei 2015 permanent.

Tentoonstelling Djehoetihotep (Dayr al Barshaproject).

BELGIË

* Brussel, Jubelparkmuseum: Djehoetihotep: 100 jaar opgravingen in Egypte. Van 5 november 2015 t/m 15 februari 2016.

* Morlanwelz, Musée royal de Mariemont: Dieux, Genies et Demons d'Égypte. Van mei 2016 t/m november 2016.

* Treignes, Musée du Malgré-Tout: Chiens et chats. De la préhistoire à l'Antiquité (Honden en katten. Van de prehistorie tot de Oudheid). T/m 11 november 2015

CANADA

* Kingston, Pump House Steam Museum: Egypt, Gift of the Nile. T/m 16 augustus 2015

DUITSLAND

* Berlijn, Neues Museum: Ägyptens Aufbruch in die Geschichte (Egyptes opkomst in de geschiedenis. Van 500.000 v. Chr. tot 2700 v. Chr.). Van 18 juni 2015 t/m 16 november 2015

* Berlijn-Dahlem, Botanisches Museum: modellSCHAU. T/m 28 februari 2016

* Bonn, Ägyptisches Museum der Universität Bonn: Auf dem Weg nach Serabit el Chadim – der Rastplatz von Rod el Air. T/m 11 oktober 2015.

* Hildesheim, Roemer- und Pelizaeus-Museum: Mumien der Welt. Van 12 februari 2016 t/m 28 augustus 2016

* Würzburg, Martin von Wagner-Museum: Augen & Blicke. Das Sehen in der Kunst von Alt-Ägypten bis zur Moderne. Najaar/winter 2015/2016.

EGYPTE

* Caïro, Egyptisch Museum: One God and Three Religions. Religious Tolerance in the Land of Nile. T/m half juli 2015

FRANKRIJK

* Bourges, Muséum d'histoire naturelle: Les animaux de l'Égypte ancienne. (De dieren van het oude Egypte). T/m 31 augustus 2015

* Marseille, Musée des Civilisations de l'Europe et de la Méditerranée: Migrations Divines. Van 24 juni 2015 t/m 16 november 2015

* Parijs, Musée Carnavalet: Napoléon et Paris - Rêves d'une capitale (Napoleon en Parijs - Dromen over een hoofdstad). T/m 30 augustus 2015.

* Rueil-Malmaison, Musée d'Histoire Locale: Mummie. Vanaf begin 2016

ITALIË

* Casale Monferrato, Manica Lunga del Castello: diVino - Le antiche terre dell'Egitto e del Monferrato. Regni della cultura del Vino (diVino - De oude landen Egypte en Monferrato, rijken van de wijncultuur). T/m 1 november 2015

* Cortona, Museo dell'Accademia Etrusca e città di Cortona (MAEC): L'Egitto e Cortona. Van augustus t/m onbekend.

* Florence, Chiesa di San Jacopo: Destruction, Reconstruction: minacce al patrimonio culturale del Mediterraneo (Verwoesting, Herstel: bedreigingen van het culturele erfgoed van het Middellandse-Zeegebied). T/m 11 mei 2016

* Florence, Museo degli Argenti: Lapislazzuli. Magia del blu (Lapis lazuli. Magie van het blauw). T/m 11 oktober 2015

* Modena, Galleria Estense Palazzo dei Musei: heropening museum: 29 mei 2015

* Rome, Accademia d'Egitto: Egitto dal cielo, 1914 (Egypte vanuit de lucht, 1914). T/m onbekend.

* Venetië, Palazzo Fortuny: Proportio. T/m 22 november 2015

* Vittorio Veneto, Villa Papadopoli: Egitto. Tempio del faraone Sethi I. Le sacre rappresentazioni (Egypte. De tempel van farao Seti I. De heilige afbeeldingen). T/m juli 2015

ISRAEL

* Rehovot, Clore Garden of Science: Mysteries of Ancient Egypt. T/m onbekend

JAPAN

* Fukui, Fukui City Art Museum: Ancient Egyptian Art and Magic. Treasures from the Fondation Gandur pour l'Art, Geneva, Switzerland. Van 3 juli 2015 t/m 30 augustus 2015

* Tatebayashi, Gunma Museum of Art: Ancient Egyptian Art and Magic. Treasures from the Fondation Gandur pour l'Art, Geneva, Switzerland. Van 5 januari 2016 t/m 21 maart 2016

* Tokyo, Shoto Museum of Art: Ancient Egyptian Art and Magic. Treasures from the Fondation Gandur pour l'Art, Geneva, Switzerland. Van 6 oktober 2015 t/m 23 november 2015

* Tokyo, Tokyo National Museum: Cleopatra and the Queens of Egypt. Van 11 juli 2015 t/m 23 september 2015

LUXEMBURG

- * Luxemburg, Musée National d'Histoire et d'Art: Momies - Un rêve d'éternité (Mummies - dromen van de eeuwigheid). Van 12 juni 2015 t/m 10 januari 2016.
- * Luxemburg: Musée National d'Histoire et d'Art: Von den Ufern des Nil nach Luxemburg. Van 12 juni 2015 t/m 10 januari 2016

NEDERLAND

- * Leiden, Rijksmuseum van Oudheden: Egypte, land van onsterfelijkheid. Van 18 april 2016 t/m oktober 2016.
- * Leiden, Rijksmuseum van Oudheden: heropening Egyptische afdeling. In oktober 2016.
- * Leiden, Museum Volkenkunde: Draken en dondervogels. Van 25 juni 2015 t/m 3 januari 2016.

OOSTENRIJK

- * Wenen, Kunsthistorisches Museum: Ein ägyptisches Puzzle - Die Restaurierung des Sargdeckels der But-har-chonsu. Van 12 mei 2015 t/m 26 oktober 2015.

SPANJE

- * Sevilla, Real Fábrica de Tabacos: Yesos. Gipsoteca de la Universidad de Sevilla (Gips. De gipsotheek van de Universiteit van Sevilla). Vanaf nu permanent geopend.

Tentoonstelling Bourges en Berlijn, Neues Museum (foto's internet)

VERENIGDE ARABISCHE EMIRATEN

- * Aboe Dhabi, Zayed National Museum: Opening museum. 2016

VERENIGD KONINKRIJK

- * Leicester, New Walk Museum: Secret Egypt - Unravelling Truth from Myth. T/m 27 sept. 2015
- * Londen, Brits Museum: Een tentoonstelling over de Late en Ptolemaïsche tijd. In 2016.
- * Londen, Petrie Museum: Characters and Collections Exhibition. Van 1 juli 2015 t/m 25 januari 2016
- * Rochdale, Touchstones Rochdale Heritage Gallery: Jarred: Ceramics from the collection (Opgepot: aardewerk uit de verzameling). T/m voorjaar 2016
- * Sheffield, Weston Park Museum: Secret Egypt - Unravelling Truth from Myth. Van oktober 2015 t/m april 2016
- * Southport, The Atkinson: Sacred Landscapes of Ancient Egypt. T/m 30 augustus 2015.

VERENIGDE STATEN

- * Ann Arbor, Kelsey Museum: Passionate Curiosities: Collecting in Egypt & the Near East, 1880s–1950s. Van 28 augustus 2015 t/m 29 november 2015
- * Durham, Nasher Museum of Art at Duke University: The New Galleries: A Collection Come to Light. 27 augustus 2015 t/m 12 februari 2016
- * New York, Hixenbaugh Ancient Art LTD: Egyptian Summer. T/m 1 augustus 2015
- * North Canton, Walsh University Birk Center for the Arts: Opening the Tomb of Tutankhamun: Photographs by Harry Burton. T/m 4 december 2015

* Omaha, Durham Museum: Lost Egypt: Ancient Secrets, Modern Science. T/m 6 september 2015

* Washington, National Geographic Museum: Indiana Jones and the Adventure of Archaeology. T/m 3 januari 2016

ZUID-AFRIKA

* Kaapstad, GrandWest Casino: Tutankhamun - His Tomb and His Treasures. Van 2 juni 2015 t/m 27 september 2015

ZWEDEN

* Uppsala, Museum Gustavianum: Skatter från samlingarna (Schatten uit de collecties). T/m 31 augustus 2015

ZWITSERLAND

* Vevey, Musée historique de Vevey: Le goût des belles choses: collection archéologique de David Doret (1821-1904). T/m 26 februari 2016

CECE 7 – De 7de Europese conferentie van Egyptologen.

Van 2–7 juni bezocht Mehen bovengenoemde conferentie in Zagreb, de hoofdstad van Kroatië. De conferentie droeg de titel: “Egypt 2015: Perspectives of Research”.

De eerste conferentie vond in 1999 in Warschau plaats op initiatief van het Archeologisch Instituut van de Universiteit van Warschau. Ook de volgende twee conferenties werden in 2001 en in 2004 in Warschau gehouden, daarna in 2006 in Boedapest, in 2009 in Pultusk (Polen) en vervolgens in 2012 in Krakow. Oorspronkelijk was de conferentie bedoeld voor studenten, maar in de loop der tijd (iedereen wordt ouder) is iedereen, jong van hart, welkom!

De samenkomsten vonden plaats in het Historisch Instituut van de Universiteit van Zagreb, waar de zgn. “Gouden Zaal” voor ons was gereserveerd. Een mooie barokke zaal met veel gouden ornamenten en wandschilderingen over het verleden van Kroatië. Helaas was er in dit historische gebouw geen airco aanwezig en met buiten temperaturen van 34 graden en hoger, werd het vooral 's middags wel wat warm en benauwd. Elke dag waren er ongeveer 13 lezingen van 20 minuten, waarin een keur van Egyptologen - van net afgestudeerde masters tot gerenommeerde éminences grises als prof. Satzinger uit Wenen en prof. Snape uit Liverpool – ons hun papers presenteerden over taal en literatuur, religie en religieuze teksten, historische- en funeraire studies, kunst, architectuur en iconografie, geneeskunde en mummies, materiële cultuur en musea, egyptomania en reizigers en tenslotte archeologie en opgravingen. Kortom heel veel disciplines, waarvan er hierna één zal worden uitgelicht.

De zaal waarin het congres werd gehouden, rechts Jean-Pierre Pätznick (foto's CECE 7)

Naast de lezingen was er een aantrekkelijk (facultatief) programma voor ons samengesteld: De eerste middag bezochten wij het museum van de stad Zagreb en meteen aansluitend volgde

een drie uur durende wandeling door het historische centrum van Zagreb. De volgende dag was er 's avonds een ontvangst op de Egyptische ambassade met o.m. een paar volksdansen uitgevoerd door een aantal dames en een Egyptisch buffet.

Na twee dagen lezingen reisden we met een touringcar naar enkele kastelen, Trakoscan en Veliki Tabor, in het prachtige berglandschap ten noorden van Zagreb. Ook bezochten we het geboortedorp Kumrovec van de voormalige president van Joegoslavië Tito, en de pelgrimsplaats in Kroatie: Marija Bistrica, waar de kerk op de feestdag "Corpus Christi" afgeladen vol was.

In de middag van de vierde lezingendag werden we door de curator op de Egyptische afdeling van het Archeologisch Museum in Zagreb rondgeleid. Zij hebben een mooie collectie stèles, waarvan de oudste uit het vroege Middenrijk dateert. Een set mummiekisten met een mummie uit de Ptolemaeëntijd is te bewonderen en ook Zagreb heeft destijds als dank voor hun hulp aan de redding van de Nubische monumenten, een kist met mummie van een zangeres van Amon in een fraaie cartonnage uit de 22e dynastie ontvangen. Verder enkele Dodenboeken, fragmenten van het Amdoeat, een collectie aantrekkelijk opgestelde oesjabtj's, heel veel kleine amuletten en amulettenkettingen, kanopenvazen, talloze bronzen godenbeeldjes en natuurlijk hét beroemde item van Zagreb: de mummie van een vrouw wier mummiewindsels de langste Etruskische tekst bevatte, die ooit gevonden is. Een en ander dateert uit de 3e eeuw v.Chr. Het lichaam van de vrouw ligt in een glazen kist op een weinig respectvolle manier "uitgesteld" en de mummiewindsels met de tekst zijn in een aparte vitrine tentoongesteld. In een volgend Mehen Nieuws wat meer over deze collectie.

Papyrus van Di-Chonsoe-Tjaoe in het Archeologisch Museum te Zagreb (foto Jan Koek)

's Avonds genoten alle deelnemers aan de conferentie van een heerlijk afscheidsdiner in een restaurant tegenover de kathedraal van Zagreb en de laatste dag bezochten we het nationale park Plitivicka Jezera, wat op de werelderfgoedlijst staat. We hebben daar o.l.v. een gids een aantal uren gewandeld, gevaren en genoten van de vele watervallen, de mooie meren en de prachtige natuur.

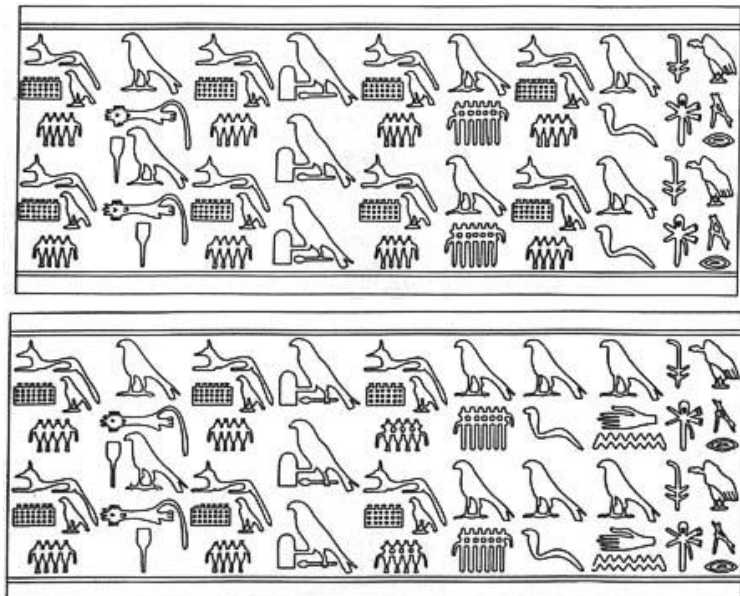
Een van de 52 lezingen in vier dagen was de lezing door Jean-Pierre Pätznick (Sorbonne Parijs IV) over "*Meritneith, Princess, Queen, Regent and First Woman Pharaoh?*"

Meritneith, 1^e dynastie, was de dochter van Horus Djer, de koninklijke gemalin van Horus Djet, moeder van Horus Den en zij was de eerste die de titel "koninklijke moeder" droeg. Net zoals haar grootmoeder, de koningin Neithhotep, werd haar naam in een serech geschreven. Haar macht was zo groot dat zij alle koninklijke prerogatieven bezat. Zij was het enige vrouwelijke lid van de koninklijke familie die een belangrijk funerair monument in Abydos (graf Y) had en een grote mastaba (S 3503) in Sakkara. In haar graf werd een zonnebark gevonden en rond haar graf waren bijgraven voor 40 dienaren, zowel mannelijke als vrouwelijke bedienden, alsmede pygmeeën en ook honden.

Graf (Y) in Abydos is uniek tussen de voor de rest exclusief mannelijke graven. Meritneith werd dicht bij Djet en Den begraven. Haar graf is van dezelfde omvang als de graven van de mannelijke koningen uit die periode. Er zijn twee stèles ontdekt bij haar graf, waarop haar naam is te zien (zie foto). Haar naam is gevonden op een zegel in het graf van haar zoon Den. Het zegel bevat de Horusnamen van de farao's van de 1e dynastie en haar naam staat er tussen met de titel "Moeder van de koning". Mogelijk staat haar naam ook op de Palermosteent. Ook op een zegel uit Sakkara staat haar naam in een serech. Haar naam is gevonden op objecten in het graf

van Djer in Abydos.

Op een beeld van de goddelijke baviaan Hedj-wer, de voorganger van de farao's par excellence, staat haar naam. Nooit was er een vrouw zo koninklijk behandeld door de onmiddellijke opvolgers. Haar uitzonderlijke historische karakter en het feit dat zij lang genoeg geleefd heeft om haar stempel te drukken op een hele periode, laat er volgens Pätznick geen twijfel over bestaan dat zij het prototype was van haar latere vrouwelijke opvolgers zoals Sobekneferoe en Hatsjepsot, alsmede koninginnen zoals Ahhotep I en Ahmose Nefertari.

Seal impressions from the tomb of Horus DEN (Umm el Qaab - Abydos)
from W. Kaiser in M.D.A.I.K. 43, 1986 p. 115-119
(cfr. also G. Dreyer in M.D.A.I.K. 43 p. 33-43 + plates)

Stèle Meritneith, Cairo (foto Jan Koek), rechts op het zegel “moeder van de koning, Meritneith”.

Abydosreis

Wat betreft de reis naar Abydos kunnen we melden dat we druk bezig zijn om deze te regelen. De reis zal zo goed als zeker de tweede helft van februari 2015 plaatsvinden. Uiterlijk in het komende Mehen Nieuws zal het programma bekend gemaakt worden. Naast het bezoek aan de tempels (en hopelijk meer) zullen er lezingen over Abydos worden gehouden.

Het vignet van Amonemhat voor zijn huis op aarde op de papyrus die op de tentoonstelling “Ägypten, Land der Unsterblichkeit” in de Reiss-Engelhorn-Museen te Mannheim te zien is (zie het Mehen Nieuws no. 30), is inderdaad niet het vignet bij DB 56 zoals Liepsner aangaf, maar behoort bij DB 132.

Hartelijk dank voor de reacties! De tentoonstelling is trouwens verlengd tot 10 januari 2016.

Voor alle betalingen inzake Mehen: rekeningnummer NL86INGB0671936387, BIC: INGBNL2A t.n.v. mevrouw B.J. Koek-Overvest e/o de heer J.G. Koek te Elst (U.).

Wij hopen u binnenkort bij één van onze activiteiten te ontmoeten.

Met vriendelijke groeten,
namens “Mehen”

Bep en Jan Koek
www.mehen.nl